

viser Mrs. Hicks til bl.a. skandinaviske erfaringer til begrundelse af den påstand at formueskatter gennemgående er mislykkede, og at den personlige formueskat ville virke mere retfærdigt hvis den blev begrænset til at omfatte formue i form af fast ejendom.

Men bortset fra en forskellig grad af optimisme overfor de moderne skatters anvendelighed har Mrs. Hicks og Kaldor naturligvis begge klart for sig at sådanne skatter kun kan blive effektive for en forsvindende del af befolkningen. Den andel af husstandene der rammes af en egentlig indkomstskat kommer vel i få udviklingslande højere end tre procent, og i nogle tilfælde ligger tallet langt under en procent. Spørgsmålet er da hvad man skal gøre ved de 95-99 procent af husstandene der arbejder under så små og primitive forhold at en skat på konstateret faktisk indtægt simpelthen er umulig.

På dette punkt har Mrs. Hicks et interessant forslag, som hun havde lejlighed til at udarbejde da hun i 1962 var *Fiscal Commissioner* i Uganda. Problemet er at finde frem til en skat som på den ene side er summarisk og ikke kræver regnskab ført hos skatteyderen, men som samtidig undgår kopskattens regressivitet og dog (om muligt) har en lignende stimulerende virkning på arbejdsudbuddet som kopskatten. Mrs. Hicks har da udformet en såkaldt *Graduated Personal Tax* (G.P.T.), hvor skattesubjektet er familien og skatten fastsættes på grundlag af en række objektive indicier, idet der fastsættes en standardindtægt pr. stk. kvæg, pr. fiskerbåd, pr. arealenhed under en given afgrøde, etc. En sådan skat skulle meget vel kunne administreres af lokale myndigheder, endog på laveste niveau, og den skulle kunne fordele skattebyrden ret nøje efter skatteevne, samtidig med at skatten, uafhængig som den er af årets faktiske indkomst, kun kan have en positiv virkning på arbejdsindsatsen. – Mrs. Hicks synes forresten ikke at være opmærksom på at en meget lignende løsning blev foreslået af Fritz Neumark da han for en snes år siden skulle udforme en tyrkisk skattereform. For handel og håndværk i

byerne indførtes da en slags stærkt nuanceret »Gewerbsteuer« baseret på sådanne kriterier for indtjeningssevne som byens størrelse, gadens relative finhed, varens art (f.eks. høje satser for guldsmede), butikens areal, etc.

Efter kapitlerne om skattearterne behandles samspillet mellem centrale og lokale beskatningsmyndigheder med særligt henblik på forholdet mellem »union« og »stat« i forbundsstater. Spørgsmålet er dels hvilke skattearter der skal forbeholdes henholdsvis union, stat og kommune, dels om overførsel af en del af provenuet af en central skat til de lavere enheder, herunder det vanskelige spørgsmål om finansiel udligning mellem rige og fattige områder af landet. Der er meget af interesse i dette kapitel, men det siger sig selv at behandlingen af disse spørgsmål ikke kan munde ud i stærke anbefalinger da meget afhænger af det historisk givne magtforhold mellem helheden og delene. Man tænke blot på forskellen mellem to forbundsstater som Indien og Nigeria.

De to sidste kapitler handler om de organisatorisk-administrative sider ved planlægningen i udviklingslandene – samspillet mellem de forskellige instanser, mellem planlægning på projekt- og sektorniveau, etc. – og om opstilling af og kontrol med offentlige udgiftsbudgetter.

Sammenfattende kan man sige at Mrs. Hicks' bog bør være et selvfølgeligt nummer på listen over de bøger en økonom vil ønske at læse som forberedelse til arbejde i et udviklingsland. Man må håbe at den også vil blive læst af mange af udviklingslandenes egne planlæggere og økonomiske administratorer.

Mogens Boserup*

* Lektor ved Københavns Universitet.

Erik Stockmann: Landbrug og industri. Udg. af Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, København 1967. 285 sider.

Det er med en vis forventning, man går i gang med denne bog af den tidligere leder

viser Mrs. Hicks til bl.a. skandinaviske erfaringer til begrundelse af den påstand at formueskatter gennemgående er mislykkede, og at den personlige formueskat ville virke mere retfærdigt hvis den blev begrænset til at omfatte formue i form af fast ejendom.

Men bortset fra en forskellig grad af optimisme overfor de moderne skatters anvendelighed har Mrs. Hicks og Kaldor naturligvis begge klart for sig at sådanne skatter kun kan blive effektive for en forsvindende del af befolkningen. Den andel af husstandene der rammes af en egentlig indkomstskat kommer vel i få udviklingslande højere end tre procent, og i nogle tilfælde ligger tallet langt under en procent. Spørgsmålet er da hvad man skal gøre ved de 95-99 procent af husstandene der arbejder under så små og primitive forhold at en skat på konstateret faktisk indtægt simpelt hen er umulig.

På dette punkt har Mrs. Hicks et interessant forslag, som hun havde lejlighed til at udarbejde da hun i 1962 var *Fiscal Commissioner* i Uganda. Problemet er at finde frem til en skat som på den ene side er summarisk og ikke kræver regnskab ført hos skatteyderen, men som samtidig undgår kopskattens regressivitet og dog (om muligt) har en lignende stimulerende virkning på arbejdsudbuddet som kopskatten. Mrs. Hicks har da udformet en såkaldt *Graduated Personal Tax* (G.P.T.), hvor skattesubjektet er familien og skatten fastsættes på grundlag af en række objektive indicier, idet der fastsættes en standardindtægt pr. stk. kvæg, pr. fiskerbåd, pr. arealenhed under en given afgrøde, etc. En sådan skat skulle meget vel kunne administreres af lokale myndigheder, endog på laveste niveau, og den skulle kunne fordele skattebyrden ret nøje efter skatteevne, samtidig med at skatten, uafhængig som den er af årets faktiske indkomst, kun kan have en positiv virkning på arbejdsindsatsen. – Mrs. Hicks synes forresten ikke at være opmærksom på at en meget lignende løsning blev foreslået af Fritz Neumark da han for en snes år siden skulle udforme en tyrkisk skattereform. For handel og håndværk i

byerne indførtes da en slags stærkt nuanceret »Gewerbsteuer« baseret på sådanne kriterier for indtjeningssevne som byens størrelse, gadens relative finhed, varens art (f.eks. høje satser for guldsmede), butikens areal, etc.

Efter kapitlerne om skattearterne behandles samspillet mellem centrale og lokale beskatningsmyndigheder med særligt henblik på forholdet mellem »union« og »stat« i forbundsstater. Spørgsmålet er dels hvilke skattearter der skal forbeholdes henholdsvis union, stat og kommune, dels om overførsel af en del af provenuet af en central skat til de lavere enheder, herunder det vanskelige spørgsmål om finansiel udligning mellem rige og fattige områder af landet. Der er meget af interesse i dette kapitel, men det siger sig selv at behandlingen af disse spørgsmål ikke kan munde ud i stærke anbefalinger da meget afhænger af det historisk givne magtforhold mellem helheden og delene. Man tænke blot på forskellen mellem to forbundsstater som Indien og Nigeria.

De to sidste kapitler handler om de organisatorisk-administrative sider ved planlægningen i udviklingslandene – samspillet mellem de forskellige instanser, mellem planlægning på projekt- og sektorniveau, etc. – og om opstilling af og kontrol med offentlige udgiftsbudgetter.

Sammenfattende kan man sige at Mrs. Hicks' bog bør være et selvfølgeligt nummer på listen over de bøger en økonom vil ønske at læse som forberedelse til arbejde i et udviklingsland. Man må håbe at den også vil blive læst af mange af udviklingslandenes egne planlæggere og økonomiske administratorer.

Mogens Boserup*

* Lektor ved Københavns Universitet.

Erik Stockmann: Landbrug og industri. Udg. af Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, København 1967. 285 sider.

Det er med en vis forventning, man går i gang med denne bog af den tidligere leder

af landbrugets afsætningsudvalg. Dels er emnet – udviklingstendenserne i vekselvirkningen mellem landbrug og industri – af central betydning for dansk økonomi og dertil af betydelig teoretisk interesse, og dels har debatten om bogen i landbrugets tidsskrifter og i dagspressen givet indtryk af, at der i denne blev fremført væsentlige nye synspunkter vedrørende landbrugets fremtidige rolle i en stedse mere udviklet økonomi.

Efter nærværende anmelders vurdering formår bogen dog ikke helt at indfri de således skabte forventninger.

Bogens disposition er meget enkel – måske så forenklet, at den mere komplicerede virkelighed kan være vanskelig at indpasse heri. Efter en meget summarisk indledning om dansk landbrugs og dansk industris historiske baggrund følger fire hovedafsnit, som under overskrifterne: *landbruget som leverandør til industrien, industrien som leverandør til landbruget, landbruget ejer industri og industrien ejer landbrug* behandler de mere snævre bånd mellem landbrugserhvervet og industrien. I et afsluttende kapitel diskuteres *levnedsmiddelhandelens ændrede forudsætninger*.

De fire afsnit, der behandler de snævre bånd mellem landbruget og industrien, følger de traditionelle baner og opregner simpelt hen landbrugets industrileverancer – bl.a. med udgangspunkt i den danske input-outputtabel – og landbrugets velkendte, overvejende på andelsbasis opbyggede forædlingsvirksomheder samt analogt hermed industriens leverancer til landbruget og de få industriejede landbrugsvirksomheder.

Hvis man efter gennemlæsningen af disse afsnit forsøger at vurdere, på hvilke punkter fremstillingen ville have set anderledes ud, dersom bogen var skrevet for 10 eller 20 år siden, bliver man slået af, hvor lidt de igangværende meget gennemgribende

strukturforandringer inden for det egentlige landbrug har interesseret forfatteren. Og det er dog næppe helt med urette, at disse dybtgående ændringsprocesser forventes behandlet i et værk, der vil analysere landbrugserhvervets aktuelle og fremtidige placering i industrisamfundet.

I bogens sidste kapitel er forfatteren imidlertid mere på hjemmebane. Hans udgangspunkt er her det utvivlsomt rigtige, at mærkevareandelen af fødevarer vil være stærkt stigende i de kommende år, og at dette forhold nødvendigvis må få konsekvenser for hele distributions- og salgssystemets indretning. Forfatterens gennemgang af de forskellige salgsmæssige foranstaltninger, som nødvendigvis må tages i brug, hvis dette mærkevaresalg skal blive til størst mulig gevinst for dansk landbrug, er ganske instruktiv, om end mange læsere utvivlsomt ligesom nærværende anmelder fortsat har meget svært ved at kære de ofte ejendommeligt lydende betegnelser for de forskellige elementer i salgs- og reklamearbejdet, som er gængse inden for denne branche.

Det går som en rød tråd gennem Erik Stockmans bog, at danske virksomheders overtagelse af forædlings- og afsætningsprocessen helt frem til danske og udenlandske konsumenters bord ubetinget vil være en fordel. Flere steder i bogen fremhæves dette meget stærkt. Det er dog måske tvivlsomt, om denne påstand er helt holdbar. Dersom vore produktionsressourcer giver større udbytte ved indsats andre steder, kan det vel ikke være en ubetinget nationaløkonomisk fordel at indsætte dem i forædlings- og afsætningsarbejde for fødevarer. Hvorvidt dette er tilfældet, kunne i det mindste fortjene en nærmere diskussion.

Erling Jørgensen*

* Lektor ved Københavns Universitet.